

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 131 Klasik Mantık

1. HAFTA:

Mantığa Giriş:

Mantık: Konuşmaların birbiriyle ilişkisi, tutarlılığı.

Logos – söz – söylem

Mantık – Nutuk

Aristoteles, Akıl yürütmeler üzerine bir düşünme, tasımlar mantığı, akıl yürütmeler biçimi

Akıl yürütme: Söz ----- Dil ----- Önerme, Tümce ----- Terim

Terim: Bir kavrama karşılık gelen dilsel yapı

Kavram: Bir terimin zihinde uyandırdığı tasarım, anlam

Tümce: Terimler yan yana getirilerek oluşturulur.

Akıl yürütme: düşünce yapıları, düşünce yapılarının doğru ve yanlış biçimleri, bir tür söylem süreci

Önerme: terimlerden oluşmuş bir tümce biçimi

Mantığın konusu, doğru ya da yanlış olarak nitelendirilebilen tümceler, yargı tümceleridir. Bu tümcelerin birbiriyle olan ilişkileridir.

Yani mantık, yargıda bulunan tümcelerle ilgilenir. Yargı yoksa, mantık da yoktur.

Söz konusu tümcelerin en yalını özne-yüklem önermeleri olarak kategorik önermelerdir.

Örnek: Hava güzeldir.

Özne – yüklem ve kopuladan oluşur. Kopula iki teirimi birbirine bağlar. Bir bakıma iki sınıf arasında ilişki kurar.

Bu açıdan, klasik mantık da büyük oranda aslında sınıflar arası ilişkileri inceler.

Sınıf-üye ya da küme-üye ilişkilerini analiz eder.

Sınıf: benzer özellikler sahip bireylerin oluşturduğu kümenin adıdır. Toplayıcı, bütünleyici, kucaklayıcı bir terimdir.

Örnek: Öğrenciler gençtir.

Öğrenciler tür, gençler cins olarak işlev görür. İki sınıf arasında ilişki kurulmaktadır.

Öğrenciler gençler tarafından kapsanmaktadır.

Cins: benzer özellikleri bir arada toplayan bir terim.

Tür de bir alt-sınıf olarak düşünülebilir.

Sınıfları bir küme olarak görebiliriz.

Bütün öğrenciler doktordur.

Hiçbir öğrenci doktor değildir.

İlkinde iki sınıf (öğrenciler ve doktorlar sınıfı) arasında olumlu bir ilişki kurulmuş iken, ikincide iki sınıf birbirinden tamamıyla koparılmıştır.

Önermeler:

Doğru ya da yanlış olabilirler ----- değer

Olumlu ya da olumsuz olabilirler. ----- nitelik

Tümel (bütün) ya da tikel (parça) olabilirler. ----- nicelik

Sınıf kavramından hareketle önermelerin kapsamından bahsedilebilir.

Terim sözünü ettiği sınıfın bütününü kapsıyorsa, o terimden oluşturulmuş önerme tümeldir.

Dağıtılmış terim: terim sözünü ettiği sınıfın bütün üyelerini kapsıyorsa dağıtılmış terimdir.

Dağıtılmamış terim: terim sözünü ettiği sınıfın bütün üyelerini kapsamıyorsa dağıtılmamış terimdir.

Bu doğrultuda önermelerin nicelik ve nitelikleri açısından, dört önerme türü karşımıza çıkmaktadır.

A: Olumlu, Tümel

I: Olumlu, Tikel

E: Olumsuz, Tümel

O: Olumsuz, Tikel